

AKTUÁLNE ZÁSADY PRE PRVÚ POMOC PRI POŠKODENÍ NEBEZPEČNOU CHEMICKOU LÁTKOU

Pri zaobchádzaní s nebezpečnými chemickými látkami a prípravkami môže dôjsť k poškodeniu zdravia.

Liečenie otráv musí byť preto komplexné a jeho cieľom je:

1. **Odstránenie a zneškodnenie toxickéj látky** (primárnou a sekundárnou elimináciou protilátkami).
2. **Udržanie životných funkcií a prevencia komplikácií.**

V obidvoch týchto základných smeroch je pri akútnych otravách významný časový faktor: čím rýchlejšie a účinnejšie je vylúčenie toxickéj látky a čím dokonalejšia je stabilizácia krvného obehu, dýchania a vnútorného prostredia, tým väčšia je nádej na uzdravenie a záchranu života.

PRIMÁRNA ELIMINÁCIA TOXICKEJ LÁTKY (dekontaminácia)

- znamená prerušenie kontaktu s chemickou látkou a jej mechanické odstránenie z povrchu tela, z dýchacích ciest a zo zažívacieho traktu.

Vykonáva sa v rámci prvej pomoci, väčšinu zákrokov môže vykonať laik, ak má správne informácie.

Pre dekontamináciu platia nasledujúce zásady:

A. PRI KONTAMINÁCII KOŽE A SLIZNÍC

1. Postihnuté miesto je treba okamžite oplachovať prúdom pokiaľ možno vlažnej vody po dobu 10-15 minút. Čím kratší je interval do začiatku prvej pomoci, tým sú následky menšie! Pri **intervale do 1 minúty dochádza k zotaveniu** väčšinou do pôvodného stavu (pokiaľ sa nejedná o koncentrované žieraviny), za 10 - 30 minút dochádza k väčšiemu poškodeniu!
2. U týchto látok je potrebné odstrániť odev, obuv, šperky a pod. priamo pod prúdom vody.
3. U olejovitých látok je vhodné použiť mydlo alebo šampón.
4. Miesto zasiahnuté žieravou látkou je potrebné sterilne prekryť, postihnutého prikryť.
5. **Neutralizácia až na výnimky nie je vhodná** - môže kožu poškodiť tvorbou tepla!
6. **Prvá pomoc obyčajnou vodou z vodovodu v prvých 10 minútach je účinnejšia, než neskôr s najlepšou lokálnou protilátkou!**

B. PRI KONTAMINÁCII OČÍ

Rohovka je zvlášť citlivá voči žieravým látkam a organickým rozpúšťadlám, ktoré môžu rýchlo poškodiť jej povrch a viesť k jazvovitým zmenám.

1. Je potrebné okamžite začať oplachovať veľkým množstvom vlažnej vody.
2. U osôb s kontaktnými šošovkami je nutné šošovky najskôr odstrániť.
3. Na začiatku je vhodné aplikovať do očí kvapky s lokálnym anestetikom (trimecain, tetracain), aby sa uľahčilo roztvoreniu viečok

4. Postihnutú osobu umiestniť do polohy k usmerneniu prúdu vody cez nos preč od vnútorného kútika oka k vonkajšiemu.
5. Pre každé oko použiť najmenej 1 liter vody.
6. **Nepoužívať neutralizačné roztoky** - môžu oko poškodiť!
7. Po skončení dekontaminácie je potrebné odoslať postihnutého k očnému lekárovi, ktorý môže diagnostikovať poškodenie rohovky pomocou fluoresceínu.

C. PRI INHALAČNEJ OTRAVE (VDÝCHNUTÍM)

1. Vynesenie postihnutého zo zamoreného prostredia a zaistenie dýchania (záklon hlavy v ľahu na chrbte).
2. Sledovanie postihnutého. Postihnutý musí zachovávať absolútny klud (do sanitky je potrebné ho prenášať), byť čo najviac v polohe v polosedě, musí dostávať kyslík. Postihnutý nesmie prechladnúť.

D. PRI OTRAVE PERORÁLNEJ (PREHLTNUTÍM)

- pri primárnej eliminácii ide o vyprázdenie žalúdka (zvracaním). **Vyprázdenie žalúdka** sa vykonáva po prehltnutí škodliviny v toxikologicky významnej dávke. Praktický význam má vyprázdenie žalúdka najmä u otráv s ohrozením života, kedy aj nevelké odstránenie toxickéj látky môže znamenať rozhodujúci zvrát k lepšiemu.

Vo väčšine prípadov (okrem otravy jedovatými látkami) je treba dať pred vyvolaním zvracania **prednosť podaniu aktívneho uhlia**, pokiaľ prehltnuté látky viaže, a pochopiteľne u látok a prípravkov málo toxických.

Pri prehltnutí žieravých látok je potrebné vyplachovať ústa a vypiť 1.5 až 2 dcl vody na odstránenie žieraviny z pažeráku, ktorý je citlivejší na účinok žieraviny ako žalúdok.

Zvracanie je prísne zakázané pri:

1. *prehltnutí látok málo toxických,*
2. *prehltnutí žieravých látok (kyseliny, lúhy, ďalšie látky),*
3. *prehltnutí látok vytvárajúcich penu (saponáty),*
4. *prehltnutí látok s rizikom aspiračnej pneumónie (benzín, nafta, petrolej) alebo lipoidná pneumónia (minerálne oleje),*
5. *zníženej bdelosti pacienta - hrozí riziko vdýchnutia látky pre poruchu obranných reflexov dýchacích ciest.*

Pri prevoze do nemocnice musí informovaná osoba poskytnúť lekárovi základné údaje o prípravku, ktorý otravu vyvolal, o spôsobe otravy a o poskytnutej prvej pomoci.

NEOHROZIŤ VLASTNÝ ŽIVOT!

Spracované podľa prof. MUDr. Daniely Pelclovej, CSc., Toxikologické informačné stredisko, Klinika nemocí z povolání UK 1.LF a VFN, Na Bojišti 1, Praha 2